

- ⁷⁵ Ifølge orgelbyggeriets leveranceprot.
- ⁷⁶ Jfr. note 34 og Erhvervsarkivet, Århus Byarkiv: I. Starup & Søns arkiv.
- ⁷⁷ Jfr. Nielsen s. 92. Giveren var hans svigersøn.
- ⁷⁸ Ifølge LA. Odden præstekalds bog 1767 fol. 5b, jfr. Nielsen s. 8.
- ⁷⁹ Jfr. Uldall s. 136.
- ⁸⁰ Jfr. LA. Ods hrd.s provsti. 1615-1808. Bog over Ods hrd. og HofmFund. X, Appendix s. 69.
- ⁸¹ DK. Maribo s. 1241.
- ⁸² Jfr. bl. a. Nielsen s. 93f.
- ⁸³ Indskrifterne er gengivet efter en beskrivelse o. 1755. LA. Ods hrd.s provsti. 1615-1808. Bog over Ods herred. De findes aftrykt med enkelte afvigelser i HofmFund. App. X, s. 68f., samt i Nielsen s. 93f.
- ⁸⁴ Jfr. Nielsen s. 95.
- ⁸⁵ Skjoldet for Willemoes må være det, der deles på skrå af cypresguirlanden fra øverst i venstre side til nederst i højre, og som oprindeligt har stået frontalt (jfr. redegørelsen for trofæets drejning): en stjerne på vandret stribet bund. Med venlig hjælp fra Ole Rostock er dette søgt heraldisk bekræftet, men uden resultat, idet Willemoes ikke kom fra en våbenbærende slægt. Det samme gælder de to øvrige officerer, hvis våbener i de flankerende skjolde formentlig også er konstrueret til lejligheden: tre kugler over murværk samt kors over hellebard på vandret stribet bund.
- ⁸⁶ Weilbach: KunstLeks. Jfr. Karin Kryger: Allegori og Borgerdyd, 1985, s. 235, 306, samt Karin Kryger: Det nationale monument, i Forblommet Antik. Studier tilegnede Hakon Lund, 1988, s. 176f.
- ⁸⁷ Statens Museum for Kunst. Peder Friis nr. 46-49. Samt Kunstindustrimuseet. Peder Friis nr. 5.
- ⁸⁸ Frederiksborgmuseet. A 3663. Opbevares sammen med en præsentationstegning af Peder Friis til monumentet i Odden 1818, A 3662. Sml. også A 3892, usign. med en columna rostrata (ndf.).
- ⁸⁹ Jfr. f.eks. Werner Haftmann: Das italienische Säulenmonument, Leipzig/Berlin 1939, s. 23-28, 31.
- ⁹⁰ Jfr. f.eks. Paul Arthur Memmesheimer: Das klassizistische Grabmal. Eine Typologie, Bonn 1969, s. 153f, samt Karin Kryger: Allegori og Borgerdyd, s. 57f.
- ⁹¹ Weilbach: KunstLeks. Vilhelm Bergsøe: Danske Medailler og Jetons samt militaire Hæderstegn fra 1789-1892, 1893, s. 6 (nr. 28). Sml. Kryger: Det nationale monument, s. 176.
- ⁹² Sml. præsentationstegningen i Frederiksborgmuseet. A 3662.
- ⁹³ Jfr. Peder Friis' tegninger ovf.
- ⁹⁴ Jfr. note 34 samt Larsen: Holbæk, 2, s. 137.
- ⁹⁵ Trundholm lokalhistoriske Arkiv, Vig. Prot. for ejerne af Odden kirke 1872-1911.
- ⁹⁶ Jfr. E. M. Dahl (red.): Søe-Lieutenant-Selskabet 1784-1934, 1934, s. 97f.
- ⁹⁷ Jfr. Nielsen s. 97.
- ⁹⁸ Indskriften kendes fra Larsen: Holbæk, 2, s. 138 og Nielsen s. 96. Faderen til de to brødre var koffardikaptajn Rønne fra Christianshavn. De blev begravet sammen med en tredje, Peter Møller, der var opkastet på stranden fra den samme jagt.
- ⁹⁹ Jfr. Nielsen s. 96.
- ¹⁰⁰ Larsen: Holbæk, 2, s. 138 samt note 101.
- ¹⁰¹ Jfr. Nielsen s. 96f.
- ¹⁰² Hos Nielsen s. 84f. er der i omtalen af afdøde nævnt et monument på kirkegården.
- ¹⁰³ Jfr. Nielsen s. 82.
- ¹⁰⁴ Jfr. Aage Jørgensen, Danske Gravminder af Smedejern, 1951, s. 49. Herfra dateringen.
- ¹⁰⁵ Sml. Aase Faye: Danske støbejernskors, 1988, s. 98f. Korset synes identisk med nr. 183 (fig. 170) og dermed også med bl.a. et i Nørre Asmindrup og i Egebjerg (Ods hrd.).
- ¹⁰⁶ Jfr. Henningsen: Kirkeskibe Holbæk.

†KIRKE

ODDEN SOGN

Omtrent midt mellem Overby og Yderby, ved »Kapelbakken« lige syd for landevejen (sml. fig.

1) har der ligget en kirke eller et kapel, som imidlertid ikke omtales i kendte historiske kilder. Ifølge et *sagn*, blev Oddens kirke oprindeligt opført på dette sted midt mellem de to landsbyer og først senere flyttet til sin nuværende plads ved Overby. Et andet *sagn* vil, at trol-

folket om natten førte byggestenene til Overby, hvorfor planerne om opførelse af en kirke på dette sted måtte opgives.

Nationalmuseets sognebeskrivelse 1874 omtaler tomten til en bygning af røde munkesten med gulv af flade, slidte marksten.¹ Muligvis har der været tale om rester af kirkens skib, idet de ca. 1 m svære fundamenter, der i grundplan

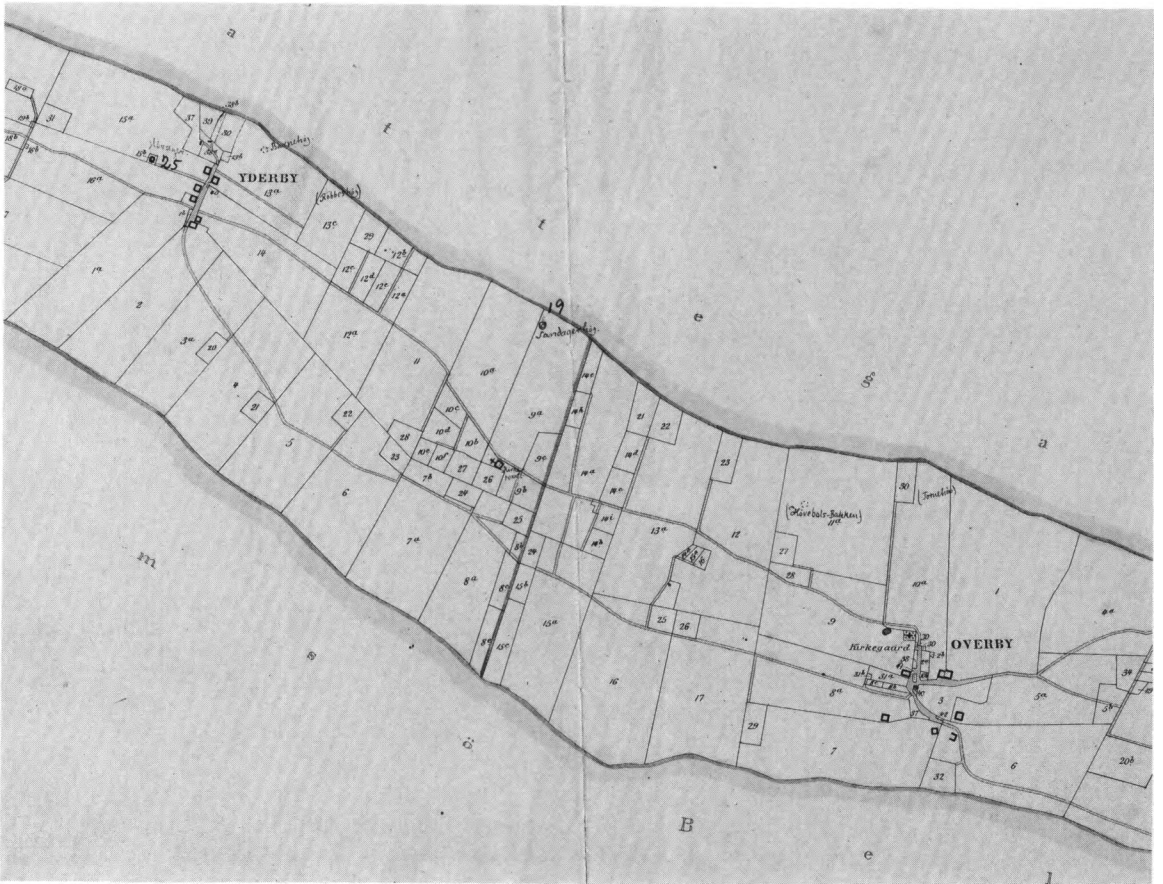

Fig. 1. †Kirketomt (s. 2117) syd for vejen mellem Yderby og Overby i Odden sogn. Detalje af ældre sognekort i Nationalmuseets arkiv. 1:30000. - Site of †church situated by the south side of the road between Yderby and Overby in Odden parish.

målte ca. 10 x 7,5 m, var orienteret efter en øst-vestgående længdeakse. Under bygningslevnene fandtes skeletdele samt en uidentificeret sølvmonet.

Ved en efterfølgende besigtigelse 1931 samt mindre udgravninger 1942 og 1953 er de beskrevne bygningsrester imidlertid ikke konstateret. Munkestensmurene er formentlig fjernet allerede i slutningen af 1800'erne, mens markstenssylden blev opgravet og stenene solgt o. 1940. Derimod har stedets ejere siden 1880'erne gjort talrige skeletfund, hvilket tillige var tilfældet ved de to nævnte udgravninger. Dette forhold bekræfter, at den forsvundne bygning har været benyttet i forbindelse med en kristen begravelsesplads. På baggrund af de eksisterende

oplysninger er det imidlertid ikke muligt at afgøre, hvornår og hvor længe den forsvundne kirke og kirkegård har været i brug.

Kilder. NM2. Henry Petersen 1874 (herredsbeskrivelse), Kai Uldall 1931 (besigtigelse), Otto Norn 1942 (udgravning), Holger Kapel 1953 (udgravning) og J. Balslev Jørgensen 1953 (antropologisk redegørelse for skeletter).

¹ Beskrivelsens formuleringer er refererende og antyder, at oplysningerne er hentet på anden hånd, muligvis hos præsten, C. F. Nielsen, der i sin sognebeskrivelse fra 1878 omtaler den forsvundne kirke således: »På en bakke, kaldet »Kapelbakken«, midtvejs imellem byerne, ses endnu levninger af en kirke med tydelig spor af den dertil hørende kirkegård« (Nielsen s. 8).